

Василь Буденний

СПОВІДАЛЬНА РОЗМОВА

*Душа твоя на камені жертовнім
Горить вогнем незгасним й дотепер,
Тому не в славослів'ї тишиномовнім,
А в думках і думках ти не помер.*

Вже скільки сказано добрих слів про Тараса Шевченка як про людину-громадянина, людину-митця і творця, людину-пророка (ледь не напівбога), що вже де там мені, сіромі недолугому, додати щось нове, незаявлене, та ще й напередодні святкування 200-річчя з дня його народження.

Погоджуюсь з дослідниками, критиками, письменниками, громадськими діячами, навіть з можновладцями, котрі (по-писаному) з високих трибун речуть про титанізм його духу, геніальність, актуальність, невмирущість, високоморальність і правдивість його поетичного спадку. Тож повірте, острах бере, аби мені не спустозвонить, не повторитись, а головне, не обранить пам'ять великого Кобзаря не те що словом, навіть звуком неправди. Прошу у Бога сил і сміливості, аби повести нележку розмову, розмову сповідальну, зі своїм духівником, тобто батьком по духу. Сини зі своїми батьками спілкуються не високопарними словами і на їх честь не виспівують хвалебних од, бо то все і неприродно, та й не дуже щиро. Сини більше прислухаються до слів батьків своїх та відзвітовують перед ними за «содіяне», хоча інколи і сперечаються, шукаючи істини (так, як це і належить робити в родинному колі). Двісті літ з дня народження — це, звичайно, солідна дата. Багато чого змінилося за цей час у житті твого народу, але одне лишилося майже незмінним — його менталітет. Тебе, на жаль, немає в цій земній іпостасі, в людській оцій подобі, твій дух лише незримо зорить з високості і скрушно хитає своєю аурую над Україною, над нами (славних прадідів великих правнуками поганими).

Такі вже ми, напевне, від природи,*
Така вже в нас розпроклятуща суть:
Кому не лінь, усі нас при нагоді
З погордою зневажливо товчуть.
А ми мовчим та підставляєм шию,
Ще й голову (якщо вона в нас є),
Згинаємось, бо це ми добре вмієм,
Та вболіваєм — кожен за своє.
Слова правдиві ставимо під сумнів,
Тому що можновладці так велять.
І ти, Тарасе, бачу призадумавсь,
В граніті почорнівши від проклять.
А я уже, їй-бо, не проклинаю
(Що ж як холуйство й рабство у крові):
У ріднім краї гноблені до краю,
Та ще й кричимо, що ми, либонь, живі.
Але в житті однак буває мертвим
Народ чи збрід, що не встає з колін,
Які уже аж до кісток протерті, —
Так і повзем за кимось навздогін...

Ти, батьку, не дивуйся, що попри життєві та державні негаразди всі від великого до малого, хто хоч на мізинчик вважає себе українцем, забігали побіля твоєї особи. До дня народження, та ще й славного ювілею, в нас прийнято готувати подарунки, тож кожному й хочеться піднести тобі щось путяще. Лише я, певне, прийду до тебе з пустими руками та ще й з напівпорожньою головою. Бо знаю добре, що тобі не треба ані «злата», ані срібла, ні нових бюстів чи пам'ятників твоїх, ні твоїх портретів, розвішаних по кабінетах можновладців, ні медалей на твою честь, ні добротних сховів для твоїх рукописів і картин. Одного прагне твоя зболена душа: аби виповнились слова твоєї молитви до Бога, вистражданої тобою за три дні (хоча йшов ти до неї все своє згорьоване життя). Молитва першого дня різюче різниться від молитви третього. Три сходинки до розуміння Божої істини.

*Вірш В. Буденного. — Ред.

Молитва

Царям, всесвітнім шинкарям,
І дукачі, і таляри,
І пута кутії пошли.

Робочим головам, рукам
На сій окраденій землі
Свою ти силу ниспошли.

Мені ж, мій Боже, на землі
Подай любов, сердешний рай!
І більш нічого не давай!

24 мая (1860)

Царів, кривавих шинкарів,
У пута кутії окуй,
В склепу глибокім замуруй.

Трудящим людям, всеблагий,
На їх окраденій землі
Свою ти силу ниспошли.

А чистих серцем? Коло їх
Постав ти ангелів своїх,
Щоб чистоту їх соблюли.

Мені ж, о Господи, подай
Любити правду на землі
І друга щирого пошли!

25 мая (1860)

*Злоначинаючих спина,
У пута кутії не куй,
В склепи глибокі не муруй.*

*А доброзиждушим рукам
І покажи, і поможи,
Святу ю силу ниспошли.*

*А чистих серцем? Коло їх
Постави ангели свої
І чистоту їх соблюди.*

*А всім нам вкупі на землі
Єдиномисліє подай
І братолюбіє пошли.*

27 мая (1860)

Як бачиш, Господь виповнив лише одне твоє прохання — злоначинаючих (у нас їх хоч греблю гати) і в пута кутії не кують, і в склепи глибокі не мурують. А доброзиждуші, як правило, у нас на задвірках і безсило б'ються лобами об стіни неправди. А чистим серцем... Важко ж, ой важко ж їм. Ніяк не дочекаються своїх ангелів. Немає поміж нас ані єдиномислія, ані братолюбія.

Одначе, чим же тебе порадувати та й самому порадіти? Згадав нарешті! Ми ж, либонь, вільні, незалежні козаки більше ніж два десятиліття. Що-правда, воля наша як є — голодна і холодна: з-під двоголового орла попали ми в обійми до одноголового з тисячами щупальців спрута з дивною назвою МВФ*. Це позичальник під заставу. Свої глитаї народ свій пограбували, вивезли все, що тільки можна вивезти в офшорні зони, а в «дядечків» з-за океану позичаєм, бо «нічим обути княжат недорослих». А борги сплачує держава, за рахунок простого люду. Тобто народ грабований подвійно. І сплачувать ці борги доведеться «і живим, і ненародженим». Зате ж у нас зараз глитаїв, князів із грязі, панства — що й лічить.

*МВФ – Міжнародний валютний фонд. – Ред.

Одначе й досі не збагну,*
Хто в Україні я сьогодні...
Чи на коні, чи на кону,
Під ковпаком, чи на свободі?..

Це ж від яких звільнились пут?!
Нас «дядечки» з-за океану,
Мов тих бичків, на вбій пасуть,
Й пасуть, скажу вам, непогано.

Та і сусідоньки-брати
Погейкувать навчились вміло:
Зуміли ж кий приберегти
Для діла, а чи ж пак, для тіла.

А бидло, знай собі, реве,
То тим, то іншим заповзято...
Старе змінили на нове,
Чи навпаки — хотів би знати!

Та все-таки хочеться просити в тебе поради, що ж робити нам з цим новим панством, що поглинає все, що тільки можна проковтнути. Варто тільки поглянути на наших недоторканих верховників з безпорадної Ради — нових «царів», нових «псарів». Тут слушно б'ють до наших сердець твої слова:

А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром,
Громадою обух сталить;
Та добре вигострить сокиру —
Та й заходиться вже будить.

*Вірш В. Буденного. — Ред.

І, як ніколи, зараз слухне твоє застереження ненаситним глителям:

*По якому правдивому,
Святому закону
І землю, всім даною,
І сердешним людом
Торгуєте? Стережіться ж,
Бо лихо вам буде
Тяжке лихо!.. Дуріть дітей
І брата сліпого,
Дуріть себе, чужих людей,
Та не дуріть Бога.
Бо в день радості над вами
Розпадеться кара.
І повіє огонь новий
З Холодного яру.*

З волею і свободою у нас все ясно, як божий день: яка ж може бути воля, якщо «людей у ярма запрягли пани лукаві»? Але є ще одне питання, питання болюче, судьбоносне — це питання землі. Дві домінанти, котрі є визначниками життя будь-якої держави, нації, народу — земля і воля, воля і земля. Здавалося б, землю віддали селянам (розпаювали), але селян в селі лишилася жменька. Колись ти, батьку, писав: «Село неначе погоріло, неначе люди подуріли, німі на панщину ідуть і діточок своїх ведуть». Перші два рядочки неначе списані сьогодні, а ось два наступні потребують корекції. Панщини у тому вигляді, як за твого життя, немає, є в нас інша форма — орендарі, котрі наймають люд для роботи і висмоктують все із земельки культурами, що дають прибуток. Про яку тут любов до землі, її плекання і збереження можна говорити? Та дітей у нас в деяких селах вдень з вогнем не знайдеш. Одне слово — безперспективність. Тож дозволь і мені відзвітувати своїми зболеними рядками про те, що боліло тобі і не менш болить мені:

Впродовж кількох десятиліть
Чи влада, чи нечиста сила
Село взяли та й оскопили,
Мовляв, безплідно протягнуть
Ще кілька там десятиліть...
Не родить поле, ні мізки –
Духовні ж євнухи керманяць:
Дурних рабів кланують клани
Із думкою, що на віки...
Не родять в тих і в тих мізки...
Отак і щезнем в нікуди,
Як щезли сумнозвісні обри.
Село мовчить, не кличе «пробі»,
Бо хто зважа на знак біди, –
Щезаєм нишком в нікуди.

Але найбільше, що мучить і мучило твою зболену душу, так це мораль людини. У своїм подражанні 11 псалму ти писав:

Мій Боже милий, як то мало
Святих людей на світі стало.
Один на другого кують
Кайдани в серці. А словами,
Медоточивими устами
Цілюються і часу ждуть,
Чи швидко брата в домовині
З гостей на цвинтар понесуть.

Або згадується твоє афористичне:

... Люде, люде! За шмат гнилої ковбаси
У вас хоч матір попроси, то оддасте...

Чи стала кращою мораль за ці двісті років? Ба ні, не стала. Бо вже саме поняття мораль повністю знівельовано — її немає.

Часу прийдешнього ознаки,*
Цих непростих тривожних днів —
Довкіл олюднені собаки,
А люди стали гірше псів.
Ні покаяння, ні любові,
Тож поступ наш у нікуди...
Продатись і продать готові
Й за гріш лизать чужі сліди.

Дивлюсь на те, що діється довкола, і зринають у пам'яті твої слова із «Осії». Глава XIV (Подражаніє):

Погибнеш, згинеш, Україно,
Не стане знаку на землі.
А ти пишалася колись
В добрі і розкоші! Вкраїно!
Мій любий краю неповинний!
За що тебе Господь кара,
Карає тяжко?

Одначе радій, батьку, панство та й люд простий скоро квітів до пам'ятників тобі стільки нанесуть, що й потонеш в тих квітах. А слів єлейних медоточивими вустами стільки вилюють, що похлинутися в них можна буде, а я — син невдячний, за твій спадок (а спадок твій — то згусток болю) не принесу нічого, крім помноженого стократно твого спадку — твого болю і любові до свого народу.

---

*Вірш В. Буденного. — Ред.

Так, ненавидячи, люблю*
Тебе, народ мій недолугий,
Пошитий у довічні слуги
Не Вашингтону, так Кремлю.
Клену й молюся за тебе.
Прозрій нарешті й роздивися,
Хто возсіда у владних кріслах
Й під них кістки твої гребе,
Хто підкупля тебе за гріш,
Щоб розпродать з аукціону...
А ти мовчиш чи «біса гониш»,
Щоб в яму кинули скоріш.
І доки будеш ти терпіть
Тих, хто вважа тебе за бидло,
Диви, бо й сам собі обриднеш
Та й пропадеш в якусь-то мить...

Не хотілося б на сумній ноті закінчувати свою сповідальну розмову. Все ж таки свято є свято. Хоча для мене свято — це не покладання квітів, не бра-вурні марші, не пишномовні заявлені слова, не концертні програми, для мене свято — це осмислення після важких днів роботи «сподіяного». Бог-Творець після шести днів праці по створенню світу в день сьомий відпочивав, тобто святкував, і, поглянувши на твориво рук своїх, сказав, що це добре. На жаль, твориво рук наших не таке, аби сказати, що це добре. Тож і на день твого народження, батьку Тарасе, душа моя буде трудитися, надихана твоїми словами:

І день іде, і ніч іде.
І, голову схопивши в руки,
Дивуєшся: чому не йде
Апостол правди і науки?

Буде трудитися, аби протоптати свою стежку до приходу апостола правди і науки, яким Ти і є насправді.

*Вірш В. Буденного. – *Ред.*